

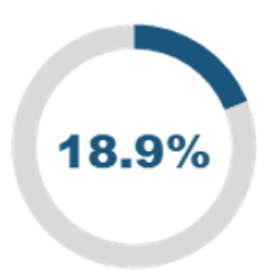

สถานการณ์ความมั่นคงในชีวิตของผู้สูงอายุ

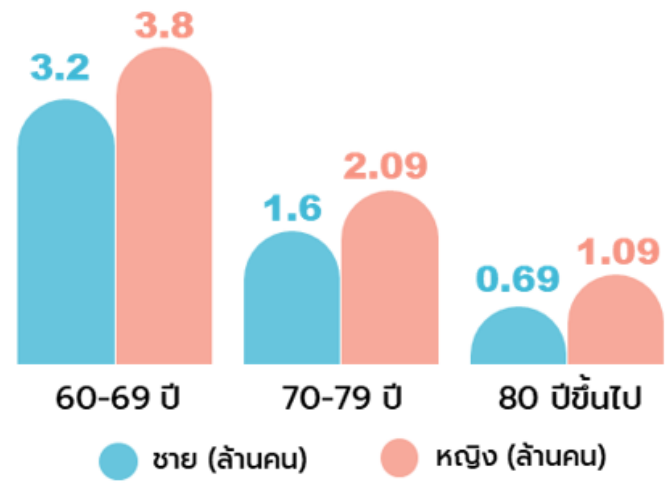

คาดการณ์ว่าผู้สูงอายุมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นส่งผลให้ภาวะพึ่งพิงวัยแรงงานสูงขึ้น ข้อมูลจากกรมการปกครอง พบว่า จำนวนผู้สูงอายุเพิ่มจาก 9.1 ล้านคน ในปี 2557 เป็น 12.5 ล้านคน ในปี 2565 ทั้งนี้ สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติคาดว่า ในปี 2581 จะมีผู้สูงอายุมากถึง 20 ล้านคน โดยการเพิ่มขึ้นของผู้สูงอายุ สวนทางกับการลดลงของวัยเด็กและวัยแรงงาน ส่งผลให้อัตราส่วนพึ่งพิงวัยสูงอายุเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 29.6 ในปี 2565 เป็นร้อยละ 53.6 ในปี 2581 หรือกล่าวได้ว่าประชากรวัยแรงงาน 100 คน จะต้องรับภาระเลี้ยงดูผู้สูงอายุประมาณ 54 คน ในขณะที่อัตราการเกือหนุนมีแนวโน้มลดลง คือ มีวัยแรงงานดูแลลดลงจาก 3.4 คนต่อผู้สูงอายุ 1 คน ในปี 2565 เหลือเพียง 1.9 คนในปี 2581 ทำให้วัยแรงงานไม่สามารถเกือหนุนได้เพียงพอ

ร้อยละของผู้สูงอายุต่อประชากรทั้งประเทศ

จำนวนผู้สูงอายุจำแนกตามเพศและกลุ่มช่วงวัย

อัตราผู้สูงอายุ 5 จังหวัดแรก

- 1 ลำปาง 26.62%
- 2 แพร่ 26.22%
- 3 ลำพูน 26.12%
- 4 สิงห์บุรี 26.06%
- 5 ชัยนาท 24.93%

ที่มา : ระบบสถิติทางการทะเบียน กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย

การดูแลผู้สูงอายุ

ในปี 2564 ผู้สูงอายุที่มีผู้ดูแลมีสัดส่วนอยู่ที่ร้อยละ 10.4 โดยการมีผู้ดูแลเพิ่มขึ้นตามวัยที่มากขึ้นของผู้สูงอายุ ซึ่ง ร้อยละ 59.9 มีบุตรเป็นผู้ดูแล โดยมีผู้ดูแลเพียงร้อยละ 5.9 เท่านั้นที่ได้รับการอบรมแบบเป็นทางการจากบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญทางด้านดูแลผู้สูงอายุ ทั้งนี้ กระทรวง พม. ได้พัฒนาศักยภาพอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (เชี่ยวชาญด้านผู้สูงอายุ) เพื่อเป็นกลไกในการช่วยเหลือดูแล และคุ้มครองพิทักษ์สิทธิผู้สูงอายุ

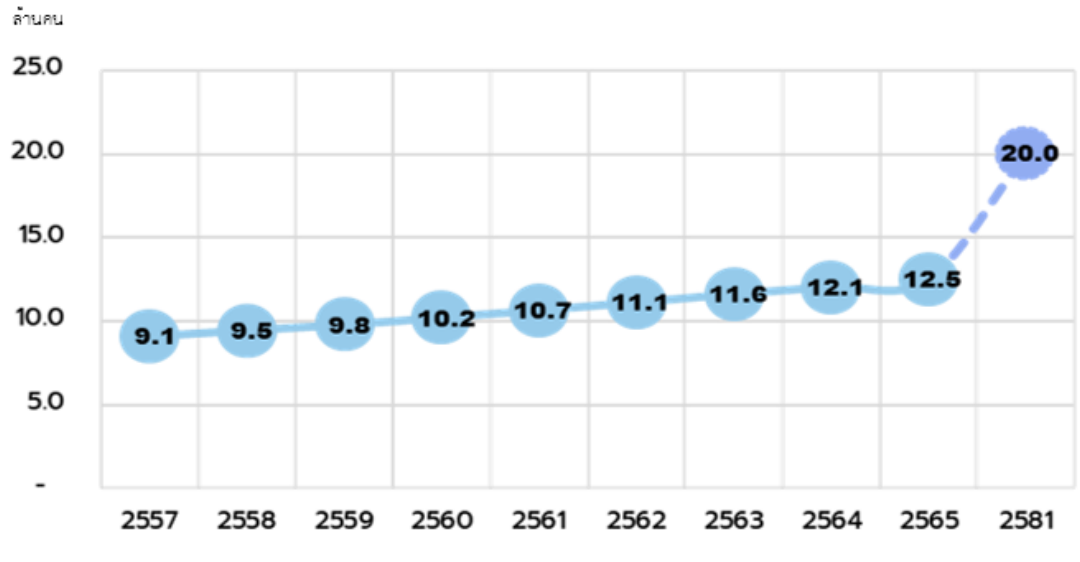
การทำงานของผู้สูงอายุ

การทำงานของผู้สูงอายุมีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศ พบว่า ในปี 2565 ผู้สูงอายุที่ทำงานจำนวน 4.7 ล้านคน ส่วนใหญ่ทำงานในภาคเกษตรกรรม เพศชาย มีสัดส่วนการทำงานที่สูงกว่าเพศหญิง โดยมีเวลาทำงานเฉลี่ย 39 ชม./สพ. ขณะที่เงินเดือนของผู้สูงอายุที่ทำงานเป็นลูกจ้าง ภาพรวมได้รับค่าจ้างเฉลี่ยต่อเดือน 1.2 หมื่นบาท อย่างไรก็ตาม ผู้ทำงานที่ไม่ได้รับความคุ้มครองหรือไม่มีหลักประกันทางสังคมจากการทำงานมีมากถึง 4.1 ล้านคน (ร้อยละ 86.4)

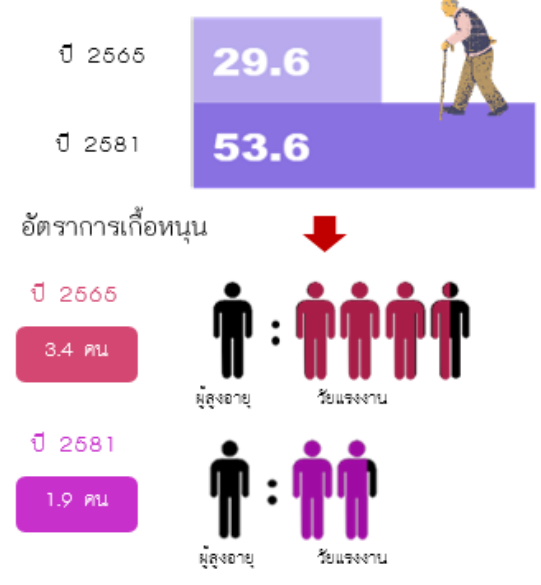

การเพิ่มขึ้นของผู้สูงอายุ ส่งผลให้ภาวะพึ่งพิงวัยแรงงานเพิ่มสูงขึ้น

จำนวนผู้สูงอายุปี 2557-2565 และคาดการณ์จำนวนผู้สูงอายุในปี 2581

อัตราส่วนพึ่งพิงวัยสูงอายุ

ที่มา : ข้อมูลปี 2557-2565 เป็นข้อมูลจากระบบสถิติทางการทะเบียน กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย ส่วนข้อมูลปี 2581 เป็นข้อมูลจากรายงานการคาดการณ์ประชากรของประเทศไทย พ.ศ. 2553 - 2583 (ฉบับปรับปรุง) สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ความมั่นคงด้านรายได้

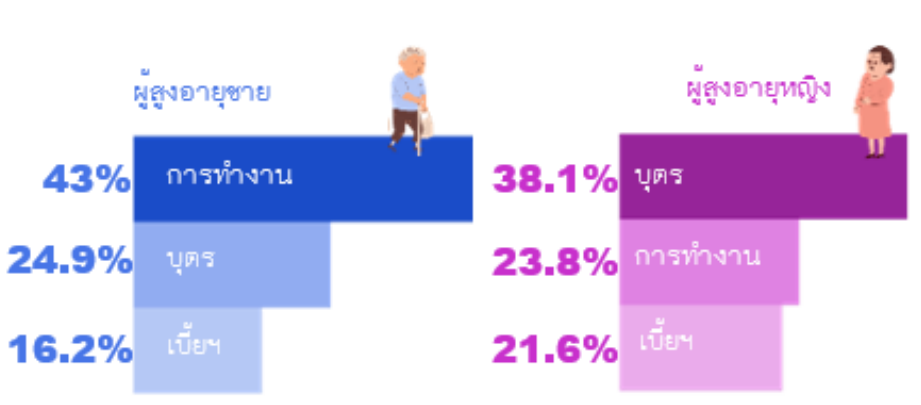
ในปี 2564 พบว่า ผู้สูงอายุประมาณ 2 ใน 5 มีรายได้เพียงพอเป็นบางครั้งและไม่เพียงพอ โดยผู้สูงอายุชายมีรายได้จากการทำงานเป็นหลักมีสัดส่วนสูงถึงร้อยละ 43 ขณะที่ผู้สูงอายุหญิงมีรายได้จากบุตรเป็นหลักมีสัดส่วนร้อยละ 38.1 ทั้งนี้ พบว่า ผู้สูงอายุร้อยละ 54.3 มีการออม

ความมั่นคงด้านรายได้ของผู้สูงอายุ

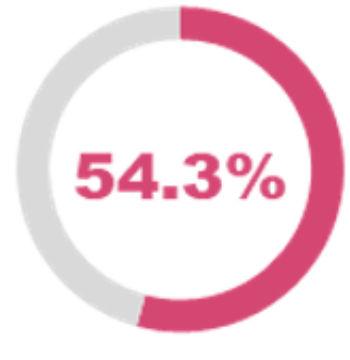
ความเพียงพอของรายได้

- 1 เพียงพอ 52.8%
- 2 เพียงพอเป็นบางครั้ง 25.9%
- 3 ไม่เพียงพอ 16%
- 4 มีเหลือเก็บ 4.9%
- 5 ไม่ทราบ 0.4%

3 รายได้หลักของผู้สูงอายุชายและหญิง

การออมของผู้สูงอายุ

ร้อยละ 54.3 ของผู้สูงอายุที่ทำการสำรวจมีการออม

ที่มา : การสำรวจประชากรสูงอายุในประเทศไทย พ.ศ. 2564 สำนักงานสถิติแห่งชาติ

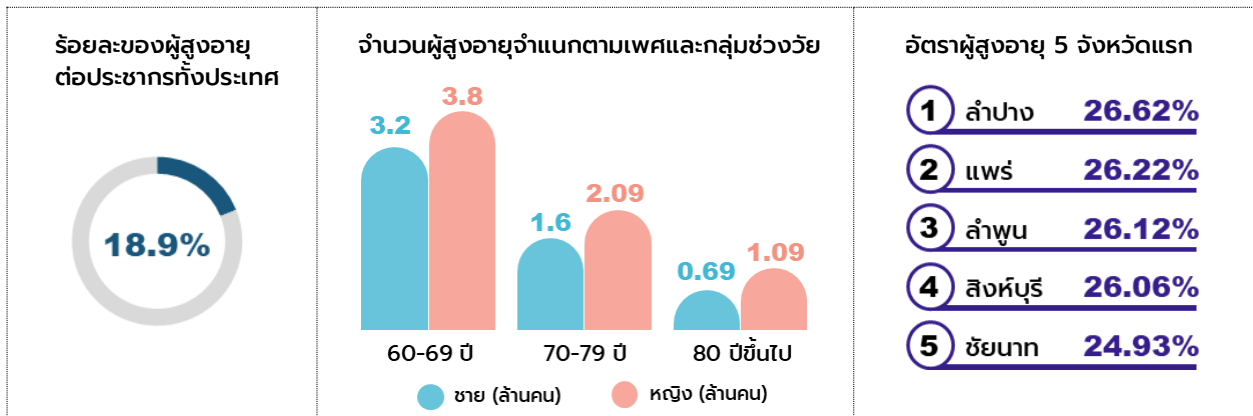
ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

- สร้างตระหนักรู้ในการเตรียมความพร้อมก่อนเข้าสู่วัยสูงอายุ และส่งเสริมการออมของผู้สูงอายุ เพื่อให้ผู้สูงอายุสามารถวางแผนการเงินให้เพียงพอสำหรับดำรงชีพในวัยเกษียณได้
- การพัฒนากิจกรรมเพื่อรองรับการทำงาน และส่งเสริมการทำงานของผู้สูงอายุโดยสร้างการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนมีความยืดหยุ่น ยึดหลักความสมัครใจ รวมถึงขยายอายุการทำงานของผู้สูงอายุที่มีความพร้อม และมีศักยภาพในการทำงาน
- ส่งเสริมการอบรมผู้ดูแลผู้สูงอายุให้มีความรู้ความเข้าใจในการดูแลผู้สูงอายุ เพื่อให้การดูแลผู้สูงอายุเป็นไปอย่างมีคุณภาพและมีประสิทธิภาพ รวมถึงพัฒนาระบบการดูแลระยะยาวให้มีความครอบคลุมและเหมาะสมกับผู้สูงอายุในแต่ละกลุ่ม
- ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุเข้าถึงบริการทางสังคมขั้นพื้นฐาน เพื่อให้ผู้สูงอายุมีความมั่นคงในชีวิต สามารถพึ่งพาตนเองได้

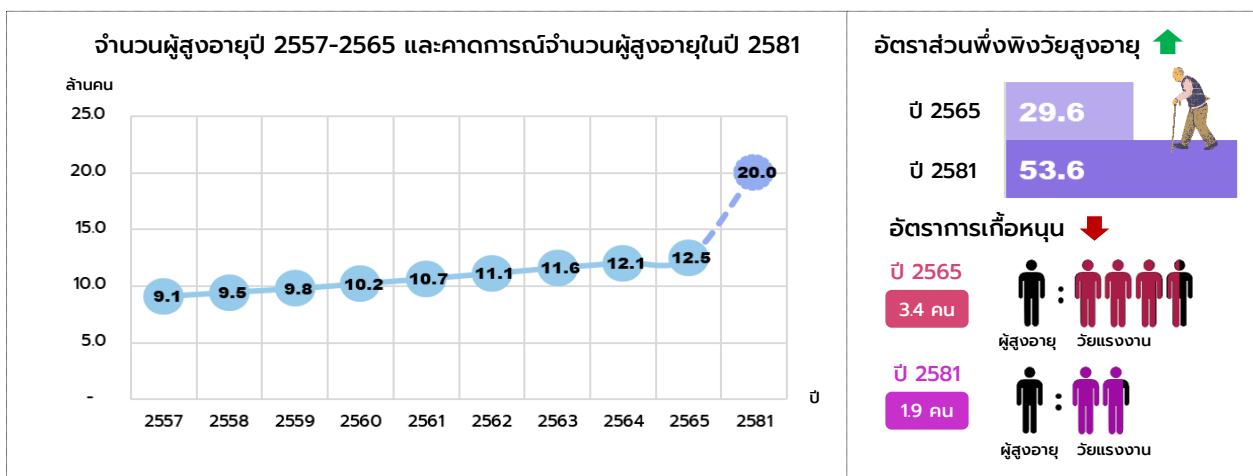
ความมั่นคงในชีวิตของผู้สูงอายุ

- ประเทศไทยมีจำนวนผู้สูงอายุสูงถึง 12.5 ล้านคน ข้อมูลจากกรมการปกครอง พบว่า ในปี 2565 มีจำนวนผู้สูงอายุคิดเป็นร้อยละ 18.9 ของประชากรทั้งหมด จำแนกเป็นเพศชาย 5.5 ล้านคน เพศหญิง 7 ล้านคน เมื่อแบ่งกลุ่มผู้สูงอายุตามช่วงวัยจะพบว่ามีผู้สูงอายุวัยต้น (อายุ 60-69 ปี) มากที่สุด (ร้อยละ 56.1) ซึ่งในทุกช่วงวัยมีผู้สูงอายุเพศหญิงมากกว่าเพศชาย ทั้งนี้ จังหวัดลำปางมีอัตราส่วนผู้สูงอายุสูงที่สุด (ร้อยละ 26.2)

ที่มา : ระบบสถิติทางการทะเบียน กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย

- คาดการณ์ว่าผู้สูงอายุมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น ส่งผลให้ภาวะพึ่งพิงวัยแรงงานสูงขึ้น ข้อมูลจากกรมการปกครอง พบว่า จำนวนผู้สูงอายุเพิ่มจาก 9.1 ล้านคน ในปี 2557 เป็น 12.5 ล้านคนในปี 2565 ทั้งนี้ สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ คาดว่า ในปี 2581 จะมีผู้สูงอายุมากถึง 20 ล้านคน โดยการเพิ่มขึ้นของผู้สูงอายุ สวนทางการลดลงของวัยเด็กและวัยแรงงาน ส่งผลให้อัตราส่วนพึ่งพิงวัยสูงอายุเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 29.6 ในปี 2565 เป็นร้อยละ 53.6 ในปี 2581 หรือกล่าวได้ว่าประชากรวัยแรงงาน 100 คน จะต้องรับภาระเลี้ยงดูผู้สูงอายุประมาณ 54 คน ในขณะที่อัตราการเกื้อหนุนมีแนวโน้มลดลง คือมีวัยแรงงานดูแลลดลงจาก 3.4 คนต่อผู้สูงอายุ 1 คน ในปี 2565 เหลือเพียง 1.9 คนในปี 2581 ทำให้วัยแรงงานไม่สามารถเกื้อหนุนได้เพียงพอ

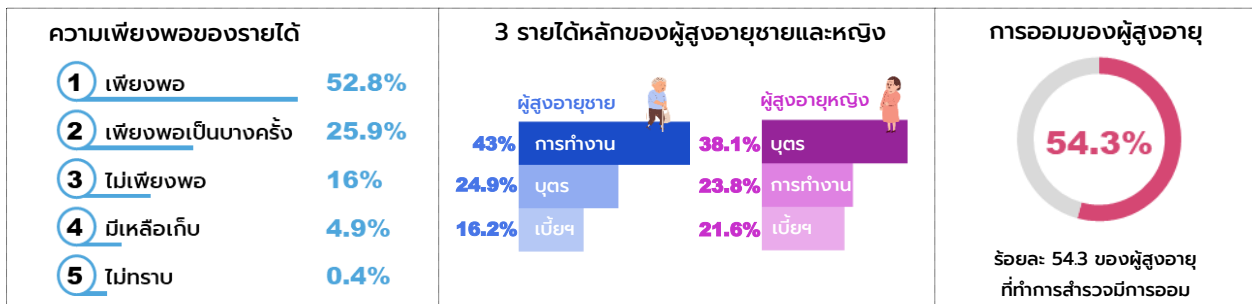
ที่มา : ข้อมูลปี 2557-2565 เป็นข้อมูลจากระบบสถิติทางการทะเบียน กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย ส่วนข้อมูลปี 2581 เป็นข้อมูลจากรายงานการคาดประมาณประชากรของประเทศไทย พ.ศ. 2553 - 2583 (ฉบับปรับปรุง) สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ช่วงอายุ	ปี 2565		ปี 2581	
	จำนวน (ล้านคน)	ร้อยละ	จำนวน (ล้านคน)	ร้อยละ
วัยเด็ก (0-14 ปี)	10.2	15.7	9 ↓	13.5
วัยแรงงาน (15-59 ปี)	42.2	65.0	37.3 ↓	55.6
วัยสูงอายุ (60 ปีขึ้นไป)	12.5	19.3	20 ↑	29.9

ที่มา : ข้อมูลปี 2565 เป็นข้อมูลจากระบบสถิติทางการทะเบียน กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย ส่วนข้อมูลปี 2581 เป็นข้อมูลจากรายงานการคาดประมาณประชากรของประเทศไทย พ.ศ. 2553 - 2583 (ฉบับปรับปรุง) สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

- **การดูแลผู้สูงอายุ** ข้อมูลจากการสำรวจประชากรสูงอายุในประเทศไทย ปี 2564 พบว่า ผู้สูงอายุที่มีผู้ดูแล มีสัดส่วนอยู่ที่ร้อยละ 10.4 โดยการมีผู้ดูแลผู้สูงอายุนั้นเพิ่มขึ้นตามวัยที่มากขึ้นของผู้สูงอายุ และมากกว่าครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 59.9) มีบุตรเป็นผู้ดูแล ซึ่งมีผู้ดูแลเพียงร้อยละ 5.9 เท่านั้น ที่ได้รับการอบรมแบบเป็นทางการจากบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญทางด้านการดูแลผู้สูงอายุ ทั้งนี้ กระทรวง พม. ได้พัฒนาศักยภาพอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (เชี่ยวชาญด้านผู้สูงอายุ) เพื่อเป็นกลไกในการช่วยเหลือดูแล และคุ้มครองพิทักษ์สิทธิผู้สูงอายุ
- **ความมั่นคงด้านรายได้ของผู้สูงอายุ** ข้อมูลจากการสำรวจประชากรสูงอายุในประเทศไทย ปี 2564 พบว่า ผู้สูงอายุประมาณ 2 ใน 5 มีรายได้เพียงพอเป็นบางครั้งและไม่เพียงพอ โดยผู้สูงอายุชายมีรายได้จากการทำงานเป็นหลักมีสัดส่วนสูงถึงร้อยละ 43 ขณะที่ผู้สูงอายุหญิงมีรายได้จากบุตรเป็นหลัก ร้อยละ 38.1 ทั้งนี้ พบว่า ครึ่งหนึ่งของผู้สูงอายุ (ร้อยละ 54.3) มีการออม ซึ่งการเตรียมตัวเข้าสู่วัยสูงอายุด้วยการออมและการบริหารจัดการด้านการเงินที่ดีเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้ผู้สูงอายุมีความมั่นคงในชีวิตและสามารถพึ่งพาตนเองได้

ที่มา : การสำรวจประชากรสูงอายุในประเทศไทย พ.ศ. 2564 สำนักงานสถิติแห่งชาติ

- **การทำงานของผู้สูงอายุมีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศ** ข้อมูลจากการสำรวจภาวะการทำงานของประชากร และการสำรวจแรงงานนอกระบบ พบว่า ในปี 2565 ผู้สูงอายุที่ทำงานมีจำนวน 4.7 ล้านคน ส่วนใหญ่ทำงานในภาคเกษตรกรรม ซึ่งเพศชายมีสัดส่วนการทำงานที่สูงกว่าเพศหญิง โดยมีเวลาทำงานเฉลี่ยประมาณ 39 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ ถือว่าอยู่ในจำนวนชั่วโมงการทำงานปกติ ขณะที่เงินเดือนของผู้สูงอายุที่ทำงานเป็นลูกจ้าง พบว่า ภาพรวมได้รับค่าจ้างเฉลี่ยต่อเดือนประมาณ 1.2 หมื่นบาท อย่างไรก็ตาม ผู้สูงอายุที่เป็นแรงงานในระบบมีเพียง 6.4 แสนคน (ร้อยละ 13.6) ส่วนผู้สูงอายุที่เป็นแรงงานนอกระบบหรือเป็นพนักงานที่ไม่ได้รับความคุ้มครองหรือไม่มีหลักประกันทางสังคมจากการทำงานมีมากถึง 4.1 ล้านคน (ร้อยละ 86.4)

ทั้งนี้ การส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีหลักประกันรายได้ที่มั่นคงและยั่งยืน โดยการส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สูงอายุมีงานทำ มีเงินออม รวมทั้งสามารถเข้าถึงสิทธิสวัสดิการต่างๆ จะทำให้ผู้สูงอายุดำรงชีวิตอยู่อย่างมีคุณค่า มีศักดิ์ศรี และเป็นพลังพัฒนาสังคมต่อไป

● ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

- สร้างความตระหนักในการเตรียมความพร้อมก่อนเข้าสู่วัยสูงอายุ และส่งเสริมการออมของผู้สูงอายุ เพื่อให้ผู้สูงอายุสามารถวางแผนการเงินให้เพียงพอสำหรับดำรงชีพในวัยเกษียณได้
- การพัฒนาทักษะเพื่อรองรับการทำงาน และส่งเสริมการทำงานของผู้สูงอายุโดยสร้างการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน มีความยืดหยุ่น ยึดหลักความสมัครใจ รวมถึงขยายอายุการทำงานของผู้สูงอายุที่มีความพร้อม และมีศักยภาพในการทำงาน
- ส่งเสริมการอบรมผู้ดูแลผู้สูงอายุให้มีความรู้ความเข้าใจในการดูแลผู้สูงอายุ เพื่อให้การดูแลผู้สูงอายุเป็นไปอย่างมีคุณภาพและมีประสิทธิภาพ รวมทั้งพัฒนาระบบการดูแลระยะยาวให้มีความครอบคลุมและเหมาะสมกับผู้สูงอายุในแต่ละกลุ่ม
- ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุเข้าถึงบริการทางสังคมขั้นพื้นฐาน เพื่อให้ผู้สูงอายุมีความมั่นคงในชีวิต สามารถพึ่งพาตนเองได้

